
Slušný stát nesmí popravít ani Saddáma...

Slušný stát nesmí popravít ani Saddáma...

Trest smrti se vrací nejen u nás. Buď když stojí před soudem mimořádný vrah, jako třeba teď Saddám Husajn, anebo když nějaký politik podlehne „hlasu lidu“. Ten si jej - zdá se - přeje a v referendu by to asi vyhrál. Má pro to své důvody: zdravý rozum říká, že by se ti nejhorší zločinci měli nějak odstranit, protože se jich bojíme a nechceme s nimi žít. Ostatně jsou na světě stále země, které zločince popravují.

Uznejme předem, že ani argumenty odpůrců trestu smrti nejsou vždy přesvědčivé. Často se argumentuje soudními omyly a justičními vraždami, které se nedají napravit; jenže to platí o trestech vůbec - deset let života odsezených „omylem“, se také nedá napravit. Lepší jsou argumenty odborné: penologové vědí, že tvrdší trest neodrazuje víc než mírnější a jenom komplikuje životy policistů.

Zločinec, kterému hrozí šibenice, se bude zatčení bránit bezohledněji.

Podstatný a rozhodující argument je však po mém soudu jen jeden: slušný stát popravovat nesmí, protože k tomu není oprávněn. Nebo jinak: stát, který popravuje, není slušný stát. To může vypadat jako sofisma a petitio principii, ale jen na první pohled. Pokusím se to ukázat ve třech krocích. Slušnou mocí je jen ta, která si s oprávněními láme hlavu, čili dbá o svoji legitimitu. Moc, která ví a uznává, že něco může a něco ne, která se sama omezuje.

Moc nad životem

Demokratická moc zadruhé uznává, že má jen taková oprávnění, která jí občané svěřili. A konečně zatřetí, moc nad svým životem jí žádný občan nesvěřil a svěřit ani nemohl. Pokud se totiž vzdal například práva na násilnou obranu a svěřil je státu, udělal to právě v zájmu života a bezpečí. Z toho lze usoudit, že moc nad svým životem člověk nikomu svěřit nemůže, takže stát, který své pravomoci odvozuje pouze od občanů, trestat smrtí prostě nemůže. Nemá na to právo.

Při odmítání trestu smrti tedy nejde ani o sentimentální ochranu pachatele, ani o cynismus vůči obětem zločinu, ale o povahu státu.

Omezuje sám sebe? Ví, že svoji moc nesmí používat neomezeně, ale jen v rámci svěřených pravomocí? Anebo rozhoduje o životě a smrti? Trest smrti je tedy jako lakmusový papírek, citlivý test na povahu státu; proto se v Evropě používat prakticky nesmí. Jenomže v historii se popravovalo úplně všude a nikomu to nevadilo. České „popraviti“ souvisí s nápravou a opravou, protože naši předkové v popravě skutečně viděli jakousi obnovu řádu a porušené spravedlnosti. Ještě i takový humanista jako Kant se zle obořil na Itala Beccariu, který se odvážil trest smrti zpochybňovat. A jak je to s těmi státy, které popravují i dnes, a přece to nejsou totalitní diktatury? Ano, své předchozí tvrzení musím trochu zjemnit a státy, které popravují, rozdělit do dvou kategorií.

Dvě kategorie

Do jedné patří ty, které žádná omezení neuznávají a popravují ve veřejném zájmu, když to potřebují.

Sem patří třeba současná Čína a většina diktatur, i když se tím dnes už nechlubí. Druhou kategorii tvoří státy a společnosti tak či onak náboženské, které svoji autoritu neodvozují od občanů a za to nejcennější nepovažují život, nýbrž duši. Pro ty totiž smrt není definitivní konec člověka, a poprava tedy není „absolutní trest“ jako v současném právu. Znamená odeslání duše k vyšší instanci, k soudu Božímu, který teprve rozhodne s konečnou platností. Do této druhé kategorie patří všechny historické společnosti (včetně Kanta) a asi i ty státy třeba v USA, kde je nesmrtelná duše i dnes common sense. Naopak státy laické, které s posmrtnou nadějí počítat nemohou, nemohou argumentovat ani obnovením Božího řádu, a musí tedy trest chápat jako výchovu a nápravu. Ale koho vychováme a napravíme tím, že ho oběsíme? Museli bychom popravovat ve „veřejném zájmu“, v zájmu těch ostatních, a tedy připustit logiku hlasování o tom, kdo z nás půjde přes palubu.

Zda se pro trest smrti rozhodne Irák, musíme nechat na něm; Česká republika jako laický stát s křesťanským respektem k životu si to však dovolit nemůže, i když by se tím většině možná zavděčila. Nemůže totiž v zájmu veřejnosti někomu vzít život se všemi nadějemi, ve veřejném zájmu odstranit soukromého člověka.